

แนวทางการจัด

กิจกรรมการพัฒนาโครงการจิตอาสาในโรงเรียน

รวบรวมโดย

อรมน ไกรเทพ

ศึกษานิเทศก์ สพป.ตรัง เขต ๒

กิจกรรมการพัฒนาโครงการจิตอาสาในโรงเรียน

จิตอาสาคือ.....

จิตที่กว้างใหญ่เข้าช่วยเหลือผู้อื่น (พระไพศาล วิสาโล)

จิตอาสาคืออะไร

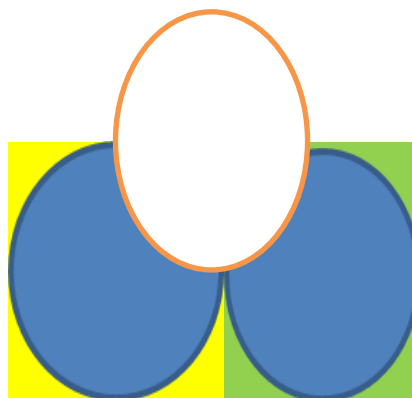
“จิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตายเมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้คน เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดีและเห็นน้ำตาเปลี่ยนเป็นรอยยิ้ม เป็นจิตที่เปี่ยมด้วย “บุญ” คือความสงบเย็นและพลังแห่งความดี (พระไพศาล วิสาโล)

ความหมายของ“จิตอาสา”

การเลือกกระทำสิ่งต่างๆ ซึ่งเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรทำ และเป็น ความรับผิดชอบต่อสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินทอง และการกระทำนี้ ไม่ใช่ภาระงานที่ต้องทำตามหน้าที่

๑. เลือกที่จะทำ
๒. รู้สึกว่าเป็นความรับผิดชอบต่อสังคม
๓. ไม่หวังเงินทองตอบแทน
๔. ไม่ใช่หน้าที่ในงานประจำที่ต้องทำ

การให้ Giving

เอื้ออาทร/ใส่ใจ Caring

แบ่งปัน Sharing

“ประโยชน์ของการมีจิตอาสา คือ การได้ช่วยเหลือผู้อื่นและตัวของท่านเอง”

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากจิตอาสา

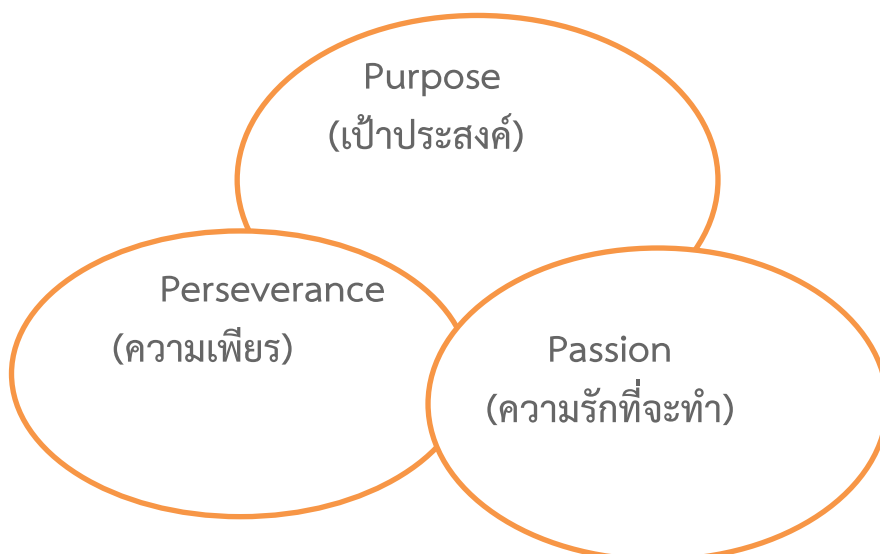
- ก่อเกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน และครูกับผู้ปกครอง
- การมีพัฒนาทักษะผู้นำของเด็กนักเรียน
- เกิดเครือข่ายสูงการทำงานระหว่างโรงเรียนด้วยกัน และโรงเรียนกับองค์กรอื่นๆ

“สุขภาวะของโรงเรียนมีความสัมพันธ์ โดยตรงกับสุขภาวะของชุมชน”

วงจรการพัฒนาอาสาสมัคร

1. กำหนดความต้องการของหน่วยงาน
2. ออกแบบลักษณะงานเพื่อการมีส่วนร่วม
3. ประชาสัมพันธ์และคัดเลือกอาสาสมัคร
4. จับคู่อาสาสมัครกับประเภทงาน
5. จัดฝึกอบรม
6. บริหารการทำงานของสมาชิกอาสาสมัคร
7. ดูแล/รับรองอาสาสมัคร
8. ประเมินผลการทำงาน

องค์ประกอบความสำเร็จ

การเริ่มต้นส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสา

- ค้นหาว่าเราชอบอะไร.....ท่านควรทำในสิ่งที่ท่านชอบ
- ค้นหาว่าโรงเรียน/ชุมชน/สังคม มีปัญหาอะไรที่ควรต้องได้รับการแก้ไข
- จับคู่ระหว่างความชอบกับสิ่งที่ควรทำ
- ใครเป็นต้นแบบแรงบันดาลใจ....ดูแบบอย่างของเขา
- ให้ความสำคัญเรื่องจิตอาสา จะช่วยให้ท่านรู้สึกว่าคุณมีเวลากับสิ่งนี้
- ลงมือทำทันที (ททท)

“ความสำเร็จจะเป็นสิ่งที่หอมหวานที่สุดเมื่อมัน ได้มีการแบ่งปันออกไป ” - Howard Schultz, Chairman and CEO of Starbucks

คำจำกัดความของการดำเนินงานจิตอาสาในโรงเรียน

“ ความพยายามของโรงเรียนในการส่งเสริมและช่วยเหลือให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมจิตอาสา ใน บ้าน, โรงเรียน, ชุมชน และสังคม”

ข้อคิดที่โรงเรียนควรคำนึงถึงในการส่งเสริมเรื่องจิตอาสา

- ☞ กิจกรรมที่ทำได้ภายในระยะเวลาสั้นๆ
- ☞ สามารถทำเป็นทีมได้
- ☞ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจ
- ☞ สิ่งที่ไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์อื่น ๆ ของโรงเรียน
- ☞ ควรเป็นกิจกรรมที่เพิ่มทักษะของเด็กนักเรียน
- ☞ สิ่งที่ทำมีความสมเหตุสมผล
- ☞ เป็นสิ่งที่เด็กนักเรียนสนใจจะทำด้วย

ทำไมโรงเรียนต้องทำโครงการจิตอาสา

- ◇ เป็นส่วนหลักที่สำคัญของยุทธศาสตร์ไทยเข้มแข็ง
- ◇ เป็นประโยชน์ต่อตัวเด็กนักเรียนเอง (เป็นเด็กดีมีคุณธรรม พัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น ความเป็นผู้นำ ฯลฯ)
- ◇ โรงเรียนเป็นกลไกสนับสนุนและช่วยเหลือสังคม ด้วยการบำเพ็ญจิตอาสาแก่อนาคตของชาติ
- ◇ อื่นๆ ฯลฯ

อุปสรรคที่มักเกิดขึ้น

- ขาดความจริงใจในการดำเนินการ
- กระทบในสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องทำ
- ต้องการผู้ที่มีทักษะความสามารถสูงมาก
- แผนงานขาดความยืดหยุ่น

วิธีการดำเนินงานกิจกรรมจิตอาสา

Planning	การวางแผน	
Volunteering	Project Development	การพัฒนาโครงการจิตอาสา
Management	การบริหารจัดการ	
Evaluation	การประเมินผล	

วัตถุประสงค์ (Objectives)

Goal (เป้าหมาย) : ผลที่ได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

Outcome (ผลลัพธ์) : การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการ

Output (ผลผลิต): ศักยภาพที่สนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

Activities (กิจกรรม) : การกระทำที่จะก่อให้เกิดศักยภาพ/เงื่อนไขพึงปรารถนา

แนวคิดในการออกแบบโครงการจิตอาสา

(ใช้หลักการ 4 D)

- Discovery
- Dream
- Design
- Delivery

Discovery

- การค้นหาว่าปัญหา/สถานการณ์คืออะไร
- สาเหตุของปัญหา
- สภาพปัญหา
- ความเป็นได้ของการแก้ไขปัญหา

Dream

- ความฝัน/ ความปรารถนา ต่อสถานการณ์อนาคต
- สิ่งที่ยากให้เกิดขึ้น
- เป้าหมาย (Goal)
- เป็นสิ่งที่สวยงาม

Design

- การออกแบบสิ่งที่ควรทำ
- แนวทางการทำงาน
- แผนการทำงาน
- รูปแบบวิธีการทำงาน

Delivery

- การลงมือปฏิบัติ
- การดำเนินกิจกรรม
- ช่วยกันทำ
- ส่งต่อให้คนอื่นช่วยทำ
- หาคนที่มีความสามารถมาช่วยทำ
- หากการสนับสนุนการทำงาน

การเขียนกิจกรรมภายใต้โครงการ “โรงเรียนของเรา”

ควรเขียนให้ครบถ้วนตามกระบวนการพัฒนา

โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

1. รับผิดชอบต่อความต้องการกับผู้มีส่วนได้เสียในชุมชน
2. กำหนดกลยุทธ์
3. จัดทำแผนปฏิบัติงาน
4. สร้างจิตอาสาจากบุคคลภายใน
5. ประชาสัมพันธ์โครงการ
6. รายงานผล

ตารางกิจกรรม/ตัวชี้วัดและการจัดเก็บข้อมูล

กิจกรรม	ข้อมูลและเครื่องมือในการเก็บข้อมูล			
	ข้อมูลเชิงปริมาณ		ข้อมูลเชิงคุณภาพ	
	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	เครื่องมือ
การฝึกอบรม	จำนวนผู้เข้าอบรม จำนวนกิจกรรม	ใบลงทะเบียน ใบบันทึกการทำงาน	ระดับความพึงพอใจ ระดับความเข้าใจ ทัศนคติผู้เข้าอบรม	Feedback Evaluation Pre-Post Test Interview
การจัดประชุม	จำนวนผู้เข้าอบรม	ใบลงทะเบียน	ระดับความพึงพอใจ ระดับความเข้าใจ	Feedback Evaluation Minute Meeting
การเยี่ยมพื้นที่	จำนวนการเดินทาง	รายงานการเดินทาง	ระดับของการ ดำเนินงานโครงการ ระดับของการพัฒนา ด้านการดำเนินงาน ความพึงพอใจของผู้มี ส่วนได้ ส่วนเสีย	Observation Focus Group
PR	จำนวนสื่อ ประชาสัมพันธ์ จำนวนหน้า /พื้นที่ ค่า airtime	การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ตามแหล่งข้อมูลต่างๆ	พฤติกรรมของผู้รับสาร ความเปลี่ยนแปลงของ พฤติกรรม	Questionnaire
การให้คำปรึกษา	จำนวนการให้ คำปรึกษา	บันทึกการให้คำปรึกษา	Customer's Satisfaction	Feedback Evaluation Interview

รูปแบบการนำเสนอโครงการรับผิดชอบต่อสังคม

ปัญหา

.....

การแก้ไข

.....

โครงการ

.....

วัตถุประสงค์

.....

กิจกรรม

.....

การประเมินและวัดผลสำเร็จ

.....

ตัวอย่าง"จิตสาธารณะ"

"จิตสาธารณะ" เป็นเรื่องสำคัญระดับประเทศ ที่จะช่วยพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในเยาวชนไทย/คนไทยที่จะช่วยให้สังคมอยู่รอดได้....

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ซึ่งจะเริ่มใช้ในลักษณะทดลองนำร่องในปี 2552 และใช้แบบทั่วไปในทุกโรงเรียน ในปี 2553 ตามหลักสูตรนี้ นอกจากการเรียนรู้ใน 8 กลุ่มสาระแล้ว ในส่วนของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนก็ถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ซึ่งหลักสูตร ได้จำแนกกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียนและ 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องเน้นการสร้างเยาวชนที่มีความสมบูรณ์ ลูกศิษย์ต้อง “เป็นคนเก่ง เป็นคนดี มีคุณลักษณะและมีสมรรถนะตามที่หลักสูตรกำหนด”

การให้นักเรียนทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นความมุ่งหวังที่จะสร้าง “จิตสาธารณะ” และคุณลักษณะแฝงอื่น ๆ อีกมากมาย ผ่านกิจกรรมนี้

ในการสร้างจิตสาธารณะ คงมีหลายแนวทาง “สถานศึกษาจะต้องคิดกิจกรรม ที่มีความเป็นไปได้ ง่าย และสะดวกในการปฏิบัติ แต่ให้ผลดี” ต่อไปนี้ อาจเป็นเพียงตัวอย่างส่วนหนึ่งเพื่อการสร้างจิตสาธารณะแก่นักเรียน

1) ส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการดูแลรักษาบ้าน และรับผิดชอบงานบ้าน ถือเป็นงานสาธารณะที่ใกล้ตัวที่สุด โดยมีพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น ตื่นนอนแต่เช้า กวาดบ้าน-ถูบ้าน จัดระเบียบ/กวาดบริเวณบ้าน

2) ส่งเสริมให้เด็กร่วมรับผิดชอบในการดูแลรักษาซอย/หมู่บ้านที่อยู่อาศัย โดยมีพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น ปลูกต้นไม้ (ไม้ดอก ไม้ประดับ) หน้าบ้านพร้อมดูแลรักษา กวาด/ทำความสะอาดถนนหรือที่สาธารณะรอบบ้านในรัศมี 5 เมตร เป็น กรรมการฝ่ายเยาวชนเพื่อการดูแลรักษาซอย/หมู่บ้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น (หากสถานศึกษากำหนดคุณสมบัติของเยาวชนที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่างข้างต้น พร้อมผลักดินหรือส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้กันอย่างจริงจัง ท่านเชื่อหรือไม่ว่า “ชุมชนจะเป็นแหล่งที่น่าอยู่ ในช่วงพริบตา” อีกทั้งเยาวชนจะเกิดคุณลักษณะอื่น ๆ ตามมา เช่น ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ทักษะการจัดการ ฯลฯ)

3) จัดกิจกรรมเพื่อชี้นำทิศทางการพัฒนาหรือแก้ปัญหาให้แก่ชุมชน อาทิ ในช่วงฤดูกาลของการเสียดินเงินได้ประจำปี ครูคณิตศาสตร์มอบหมายให้นักเรียนสอบถามเงินได้ของพ่อแม่และนำไปคำนวณภาษี (ภ.ง.ด.91) มาคำนวณที่โรงเรียนแล้วมอบหมายให้นักเรียนนำกลับไปบ้านเพื่อหารือกับคุณพ่อ-คุณแม่เพื่อชำระภาษีต่อไป ครูวิทยาศาสตร์/ครูสังคมศึกษาให้นักเรียนร่วมปฏิบัติการรณรงค์การลดการใช้พลังงานไฟฟ้าในบ้าน ครูสุขศึกษาร่วมกับชุมชนสุขภาพในโรงเรียนจัดทำจดหมายเตือนหรือปฏิบัติกิจกรรมรณรงค์ทำลายแหล่งยุงลายเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก โรคหวัดสายพันธุ์ใหม่ หรือโรคอื่น ๆ เป็นต้น

4) สถานศึกษาเป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชนในรัศมีที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา เช่น รับผิดชอบดูแลในรัศมี 1 กิโลเมตร รอบสถานศึกษา โดยร่วมกับชุมชนอย่างจริงจังในการพัฒนาบรรยากาศ/สิ่งแวดล้อมของชุมชน ทั้งนี้ อาจปฏิบัติการผ่านกิจกรรมชุมชนที่มีอยู่ในโรงเรียน และเน้นให้นักเรียนมีบทบาทหลักในการร่วมวางแผนพัฒนา การปฏิบัติการเช่นนี้ เสมือน “การใช้ชุมชนที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา เป็นห้องปฏิบัติการทดลองประสบการณ์ชีวิตต่าง ๆ แก่ผู้เรียน” ทั้งนี้เชื่อว่า หากนักเรียนมองเห็นแนวทางการพัฒนาชุมชนที่เป็นรูปธรรม 1 ชุมชน นักเรียนเหล่านั้นจะสามารถนำประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในชุมชนที่อยู่อาศัยของตนเองได้ในอนาคต อีกทั้ง โรงเรียนเองก็จะเป็นที่รักใคร่/เป็นที่พอใจของชุมชนที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียน เป็นโรงเรียนของชุมชนอย่างแท้จริง(อนึ่งชุมชนอาจให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในส่วนนี้)

5) ประสานงานกับผู้ปกครอง หรือเครือข่ายผู้ปกครอง ให้ร่วมกันวางแผนเพื่อทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ร่วมกันเป็นวงศ์ตระกูล โดย วางแผนเป็นรายปี พร้อมแจ้งแผนงานให้โรงเรียนทราบตั้งแต่ต้นปี การกระทำเช่นนี้ นอกจากจะเป็นการแบ่งเบาภาระของโรงเรียนในการส่งเสริมให้นักเรียนจัดทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์แล้ว ยังเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว และส่งเสริมให้ครอบครัวไทย “มีจิตสาธารณะไปในตัวด้วย”

แนวทางการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะคงทำได้หลายแนวทาง ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงตัวอย่างกิจกรรมส่วนหนึ่งเท่านั้น ...ปัญหาอยู่ที่ว่าเราจะทำกันอย่างจริงจังเพียงใด เราเห็นคุณค่าของเรื่องนี้มากน้อยเพียงใด...ถ้าทุกคนคิดว่า จิตสาธารณะเป็นเรื่องสำคัญระดับประเทศ เป็น 1 คุณลักษณะที่จะช่วยให้สังคมอยู่รอดได้....ถ้าคิดเช่นนี้ เราลองมาช่วยกัน โดยการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย นอกจากหลักสูตรจะประสบความสำเร็จแล้ว ประเทศไทยก็คงประสบความสำเร็จไปด้วย ...อย่างแน่นอน

[ที่มา : บทความชวนคิด จาก ดร.สุพัตร์ พิบูลย์ <http://www.thaievaluator.com>]